

Bartłomiej Oręziak*

Analiza prawnej dopuszczalności zamieszczania hiperlinków w internecie. Uwagi na tle wyroku Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z 4.12.2018 r. w sprawie MAGYAR JETI ZRT przeciwko Węgrom**1

1. WSTĘP

Zagadnienie odpowiedzialności cywilnej za zamieszczanie hiperlinków w internecie stanowi aktualne oraz ciągle rozwijające się zagadnienie natury prawnej. Dzieje się tak dlatego, że z jednej strony konieczna jest skuteczna ochrona słuszych interesów podmiotów prawa autorskiego przed bezprawnymi naruszeniami, z drugiej zaś – nie mniej istotne jest zagwarantowanie pełnego korzystania przez użytkowników internetu z ich wolności do ekspresji. Okazuje się więc, że niezbędne jest opracowanie optymalnych kryteriów dopuszczalności linkowania, które będą właściwe zarówno z punktu widzenia prawa własności intelektualnej, jak i międzynarodowego systemu ochrony praw człowieka.

Początkiem bardziej skonkretyzowanych rozważań dotyczących tytułowego zagadnienia była działalność Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (dalej TS lub TSUE) w Luksemburgu, dotycząca autonomicznej interpretacji pojęcia „publicznego udostępniania”² użytego w art. 3 ust. 1 dyrektywy 2001/29/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z 22.05.2001 roku³. Przedmiotowe orzecznictwo jasno opowiedziało się po stronie wzmoczonej ochrony prawno-autorskiej, określając rygorystyczne zasady i czynniki decydujące o odpowiedzialności użytkowników internetu za umieszczanie hiperlinków. Uwaga ta dotyczy w szczególności orzeczeń w sprawie:

* Autor jest doktorantem w Katedrze Ochrony Praw Człowieka i Prawa Międzynarodowego Humanitarnego na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie, Polska, ORCID 0000-0001-8705-6880, e-mail: boreziak@gmail.com

** Data zgłoszenia tekstu przez autora: 12.06.2019 r.; data przyjęcia tekstu przez redakcję do publikacji: 4.09.2019 r.

¹ Nr skargi 11257/16. Wszystkie wyroki Europejskiego Trybunału Praw Człowieka (dalej ETPC) są dostępne na stronie HUDOC.

² Pierwszym orzeczeniem TS w tej materii był wyrok z 13.02.2014 r., C-466/12, Nils Svensson, Sten Sjögren, Madelaine Sahlman, Pia Gadd przeciwko Retriever Sverige AB, EU:C:2014:76.

³ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2001/29/WE z 22.05.2001 r. w sprawie harmonizacji niektórych aspektów praw autorskich i pokrewnych w społeczeństwie informacyjnym (Dz.Urz. UE L 167, s. 10) – dalej dyrektywa 2001/29/WE.

- GS Media⁴, gdzie zaproponowano zasady i czynniki decydujące o legalności umieszczania hiperlinków referujących do utworu dostępnego w internecie bez zgody podmiotu prawa autorskiego. TSUE wskazał, że w takich okolicznościach konieczna jest analiza z punktu widzenia zasady dwóch przesłanek, czyli identyfikacji czynności udostępnienia utworu i udostępnienia go publiczności oraz zasady zindywidualizowanej oceny, tj. zbadanie roli użytkownika i zamierzonego charakteru jego działania, zdekodowanie pojęcia „publiczności” oraz „nowej publiczności”, ustalenie istnienia bądź braku zgody podmiotu praw autorskich oraz uwzględnienie zarobkowego charakteru udostępnienia⁵;
- Filmspeler⁶, gdzie na podstawie zasad i czynników określonych w wyroku GS Media wyinterpretowano odpowiedzialność cywilną sprzedawcy odtwarzacza multimedialnego, na którym zostały preinstalowane (dostępne w internecie) wtyczki zawierające hiperłącza prowadzące do ogólnodostępnych serwisów internetowych, zawierających utwory chronione prawem autorskim umieszczone tam bez zezwolenia podmiotów tych praw (linkowanie w urządzeniach materialnych)⁷;
- The Pirate Bay⁸, gdzie dokonano rozszerzającej interpretacji zasad i czynników z wyroku GS Media i zaproponowano nową formę zjawiskową linkowania. Mianowicie, TS uznał za uzasadnione pociągnięcie do odpowiedzialności cywilnej użytkownika internetu, który zarządzając i udzielając dostępu do platformy wymiany online, działającej na zasadzie indeksacji metadanych dotyczących utworów chronionych, umożliwił użytkownikom tej platformy wyszukanie tych utworów oraz ich wymianę w ramach sieci równorzędnej (udostępnienie pośrednie albo pomocnictwo w linkowaniu). Uzasadnienie przedmiotowej konstrukcji prawnej oparto na warunku *sine qua non*, zgodnie z którym: gdyby administratorzy witryny internetowej nie udzielali dostępu do platformy i nie zarządzali nią, to utwory chronione nie mogłyby być wymieniane przez użytkowników lub ich wymiana w internecie byłaby trudniejsza⁹;

⁴ Wyrok TS z 8.09.2016 r., C-160/15, GS Media przeciwko Sanoma Media Netherlands BV, Playboy Enterprises International Inc., Britt Geertruidzie Dekker, EU:C:2016:644 – dalej wyrok GS Media.

⁵ E. Rosati, *GS Media and its implications for the construction of the right of communication to the public within EU copyright architecture*, “Common Market Law Review” 2017/4, s. 1221–1230; P. Radosavljev, *For whom the copyright scale tips: Has the CJEU established a proper balance of rights with its GS Media case judgement?*, “European Journal of Law and Technology” 2017/3, s. 5; J. Long, *Different Solutions for Similar Questions: Hyperlinks and the Right of Communication to the Public in China and the EU*, “International Review of Intellectual Property and Competition Law” 2018/4, s. 430–433.

⁶ Wyrok TS z 26.04.2017 r., C-527/15, Stichting Brein przeciwko Jackowi Frederikowi Wullemsovi, EU:C:2017:300.

⁷ G. Colangelo, M. Maggiolino, *ISPs' copyright liability in the EU digital single market strategy*, “International Journal of Law and Information Technology” 2018/2, s. 142–159; J. Ginsburg, *The Court of Justice of the European Union Creates an EU Law of Liability for Facilitation of Copyright Infringement: Observations on Brein v. Filmspeler [C-527/15] (2017) and Brein v. Ziggo [C-610/15] (2017)*, “Columbia Law and Economics Working Paper” 2017/572, s. 4–5.

⁸ Wyrok TS z 14.06.2017 r., C-610/15, Stichting Brein przeciwko Ziggo BV, XS4ALL Internet BV, EU:C:2017:456.

⁹ D. Visser, *Kroniek van de intellectuele eigendom*, “Nederlands Juristenblad” 2018/93, s. 1025–1026; J. Koo, *Away we Ziggo: the latest chapter in the EU communication to the public story*, “Journal of Intellectual Property Law & Practice” 2018/7, s. 542–551; J. Nordemann, *Recent CJEU case law on communication to the public and its application in Germany: A new EU concept of liability*, “Journal of Intellectual Property Law & Practice” 2018/9, s. 744–756.

- Renckhoff¹⁰, gdzie podkreślono, że o legalności umieszczania hiperlinków referujących utwory dostępne w internecie za zgodą podmiotu prawa autorskiego nie decydują zasady i czynniki z wyroku GS Media, lecz tylko i wyłącznie prosta subsumpcja autonomicznie rozumianego pojęcia „nowej publiczności” pod stan faktyczny. TSUE opierając swój wywód na powyższym założeniu, doszedł do wniosku, że pojęcie „publicznego udostępniania” z art. 3 ust. 1 dyrektywy 2001/29/WE należy interpretować w ten sposób, iż obejmuje ono zamieszczenie na stronie internetowej fotografii, która została wcześniej opublikowana na innej stronie internetowej, bez ograniczeń uniemożliwiających jej pobranie i za zgodą podmiotu praw autorskich¹¹.

Powyżej zarysowane orzecznictwo buduje przeświadczenie pełnej oraz skutecznej ochrony praw autorskich w internecie, nie zajmując się wnikliwą analizą wolności wypowiedzi i informacji, pomimo przewidzenia jej w art. 11 Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej¹²: „1. Każdy ma prawo do wolności wypowiedzi. Prawo to obejmuje wolność posiadania poglądów oraz otrzymywania i przekazywania informacji i idei bez ingerencji władz publicznych i bez względu na granice państwowe. 2. Szanuje się wolność i pluralizm mediów.”. W związku z powyższym, użytkownicy internetu mogli zaczynać mieć uzasadnione obawy związane z nieadekwatnością ingerencji TS we właściwe funkcjonowanie społeczeństwa informacyjnego. Konieczna zatem stała się inicjacja dyskusji dotycząca tytułowego zagadnienia na płaszczyźnie praw przynależnych każdemu człowiekowi. Podmiotem właściwym instytucjonalnie do podjęcia takich działań jest inny europejski trybunał, mianowicie Europejski Trybunał Praw Człowieka w Strasburgu. Dnia 4.12.2018 r. został wydany wyrok ETPC w sprawie Magyar Jeti Zrt przeciwko Węgrom¹³ będący przedmiotem analizy niniejszego artykułu, a dotyczący odpowiedzialności prawnej za zamieszczanie hiperlinków w internecie w kontekście pogłębionego zbadania przedmiotu i zakresu wolności wyrażania opinii przewidzianej w art. 10 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności¹⁴, którego synonimicznym odpowiednikiem jest art. 11 KPP. Wskazane orzeczenie ETPC może być pożytywane jako przejaw dialogu sądowego w sferze ochrony praw człowieka oraz złagodzenie tonu dyskursu stworzonego przez TSUE¹⁵. Celem naukowym niniejszego opracowania jest ustalenie zasadności powyższego stwierdzenia.

¹⁰ Wyrok TS z 7.08.2018 r., C-161/17, Land Nordrhein-Westfalen przeciwko Dirkowi Renckhoffowi, EU:C:2018:634.

¹¹ I. Fernández-Diez, *La puesta a disposición de obras y prestaciones protegidas por quien no tiene la autorización de los titulares de derechos de propiedad intelectual cuando previamente se ha hecho accesible dicha obra en Internet con licencia del autor*, “La Ley Unión Europea” 2018/64, s. 2; D. Visser, *Hof van Justitie van de Europese Unie, 7 augustus 2018, C-161/17, ECLI:EU:C:2018: 634*, “AMI: tijdschrift voor auteurs-, media- en informatierecht” 2018/8, s. 183–190; F. Wang, *Current developments – Europe*, “Intellectual Property Forum: journal of the Intellectual and Industrial Property Society of Australia and New Zealand” 2018/8, s. 61–65.

¹² Dz.Urz. UE C 202 z 2016 r., s. 389 – dalej KPP, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=celex%3A12012P%2FTXT> (dostęp: 8.05.2019 r.).

¹³ Dalej wyrok Magyar Jeti Zrt przeciwko Węgrom.

¹⁴ Konwencja o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności sporządzona w Rzymie 4.11.1950 r., zmieniona następnie Protokołami nr 3, 5 i 8 oraz uzupełniona Protokołem nr 2 (Dz.U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284 ze zm.) – dalej EKPC.

¹⁵ L. Guerra, *Dialogues between the Strasbourg Court and National Courts* [w:] *Judicial Dialogue and Human Rights*, red. A. Müller, H.E. Kjos, Cambridge 2017, s. 401–410.

2. STAN FAKTYCZNY

Dnia 23.02.2016 r. spółka prawa węgierskiego Magyar Jeti Zrt (dalej MJZ) złożyła skargę przeciwko Węgrom w trybie art. 34 EKPC, podnosząc zarzut z art. 10 EKPC. Zgodnie z tym przepisem sądy krajowe, przypisując odpowiedzialność MJZ za opublikowanie hiperłącza na swojej stronie internetowej prowadzącego do treści oszczerczych/zniesławiających (ang. *defamatory content*)¹⁶, nadmiernie ograniczyły jej swobodę wypowiedzi. Warty uwagi jest fakt, że MJZ prowadzi popularny portal informacyjny generujący ok. 75 artykułów dziennie na tematy związane z polityką, technologią sportem i kulturą i jest odwiedzany średnio przez 250 000 unikalnych użytkowników dziennie. Nad jego profesjonalną obsługą pracują 24 osoby¹⁷.

Fakty przedstawiają się następująco. Dnia 5.09.2013 r. miał miejsce incydent związany z przejazdem kibiców przez wioskę Konyár na Węgrzech. Podczas postoju przy szkole podstawowej, w której uczniami byli głównie Romowie, kibice wysiedli z autobusu i zaczęli śpiewać, intonować i krzyczeć rasistowskie uwagi, i grozić uczniom, którzy byli wtedy obecni na placu zabaw. W celu ochrony dzieci, nauczyciele wezwali policję i zabrali je do środka oraz kazali ukryć się pod stołami i w łazience. Kibice piłki nożnej wsiedli do autobusu i opuścili teren dopiero po przybyciu policji. Tego samego dnia przywódca samorządu mniejszości romskiej w Konyár udzielił wywiadu w towarzystwie ucznia szkoły podstawowej i jego matki, który następnie został umieszczony na witrynie internetowej www.Youtube.com. Odnosząc się do wydarzenia z udziałem węgierskich kibiców, stwierdził on jednoznacznie¹⁸, że odpowiedzialność za nie ponosi partia polityczna Jobbik¹⁹. Dnia 6.09.2013 r. MJZ opublikowała artykuł na temat incydentu w Konyár na stronie internetowej 444.hu pt. „Kibice piłki nożnej zmierzający do Rumunii zatrzymali się, aby zagrozić cygańskim uczniom”²⁰, którego integralną częścią był hipelink zewnętrzny do portalu Youtube. Po jego kliknięciu następowało przekierowanie poprzez otwarcie nowej strony do wywiadu udzielonego przez przywódcę samorządu mniejszości romskiej w Konyár 5.09.2013 r.²¹

Dnia 13.10.2013 r. partia polityczna Jobbik wszczęła postępowanie o zniesławienie przed Sądem Najwyższym w Debreczynie przeciwko ośmiu oskarżonym, w tym przeciwko MJZ. Jobbik argumentował, że media, publikując hiperlink do kwestionowanego filmu, naruszyły jego prawo do reputacji. MJZ przegrała sprawę sądową w każdej instancji, a złożona przez nią skarga konstytucyjna została oddalona²². Zatem zostały wyczerpane dostępne krajowe środki zaskarżenia.

¹⁶ Używana nomenklatura pochodzi wprost z orzeczenia. Wydaje się, że oznacza ona zarówno przypadki zniesławienia rozumianego zgodnie z polskim Kodeksem karnym (tekst jedn.: Dz.U. z 2019 r. poz. 1950), jak i treści naruszających dobra osobiste. Na potrzeby niniejszej publikacji pojęcie treści zniesławiających (ang. *defamatory content*) powinno być rozumiane w powyżej zaprezentowanym specyficznym meta języku.

¹⁷ Wyrok Magyar Jeti Zrt przeciwko Węgrom, pkt 1.

¹⁸ Przywódca samorządu mniejszości romskiej w Konyár podczas wywiadu używał takich sformułowań jak: „Zaatakowali szkołę, Jobbik ją zaatakował” oraz „Członkowie Jobbik, dodam, byli członkami Jobbik, z pewnością byli członkami Jobbik” (wyrok Magyar Jeti Zrt przeciwko Węgrom, pkt 8).

¹⁹ Jobbik jest węgierską pravicową partią polityczną, <https://www.jobbik.com> (dostęp: 10.05.2019 r.).

²⁰ Tłumaczenie autora. Oryginalna treść tytułu artykułu brzmi: „Football supporters heading to Romania stopped to threaten gypsy pupils” (wyrok Magyar Jeti Zrt przeciwko Węgrom, pkt 9).

²¹ Wyrok Magyar Jeti Zrt przeciwko Węgrom, pkt 7–8.

²² Wyrok Magyar Jeti Zrt przeciwko Węgrom, pkt 20.

3. WŁAŚCIWE MIĘDZYNARODOWE ORAZ KRAJOWE STANDARDY

Duże znaczenie dla omawianej sprawy ma relewantne prawo i praktyka międzynarodowa oraz krajowa. Miała ona pośredni wpływ dla ostatecznej treści podjętego przez ETPC werdyktu²³. Zatem zagadnienie prawnej odpowiedzialności za zamieszczanie hiperlinków w internecie należy konfrontować z wypracowanymi już standardami w tej materii²⁴:

- Wspólna deklaracja specjalnego sprawozdawcy Organizacji Narodów Zjednoczonych ds. wolności opinii i wypowiedzi, przedstawiciela Organizacji Bezpieczeństwa Wewnętrznego Europy ds. wolności mediów oraz specjalnego sprawozdawcy Organizacji Państw Amerykańskich ds. wolności wypowiedzi²⁵.

W deklaracji wskazano, że nikt nie powinien być pociągnięty do odpowiedzialności prawnej za treści internetowe, których nie jest autorem, chyba że przyjął je jako własne lub odmówił wykonania nakazu sądowego dotyczącego ich usunięcia.

- Zalecenie Komitetu Ministrów dla państw członkowskich w sprawie środków promujących wartość usług publicznych w internecie²⁶.

W zaleceniu zauważono zwiększającą się rolę internetu w dostarczaniu społeczeństwu różnorodnych źródeł informacji i istotnej zależności ludzi od internetu jako narzędzia komunikacji. Podkreślono tam, że internet, z jednej strony, znacznie poprawia korzystanie z praw człowieka i podstawowych wolności (np. prawo do wolności wypowiedzi), z drugiej zaś strony – zwiększa jednak ryzyko naruszenia innych chronionych praw (np. poszanowanie życia prywatnego, tajemnica korespondencji oraz godność człowieka). Przedmiotowy dokument zawiera rekomendację opracowania przejrzystych ram prawnych w dziedzinie nowoczesnych technologii informacyjnych i komunikacyjnych oraz sugestię jasnej samoregulacji i współregulacji sektora prywatnego, na podstawie której zainteresowane podmioty działające w tym obszarze mogłyby zostać pociągnięte do odpowiedzialności.

- Zalecenie Komitetu Ministrów dla państw członkowskich w sprawie nowego pojęcia mediów²⁷.

W zaleceniu podkreślono potrzebę przeprowadzenia analizy regulacyjnej w stosunku do kluczowych podmiotów dostarczających produkty lub świadczących usługi w ekosystemie nowoczesnych technologii

²³ Wyrok Magyar Jeti Zrt przeciwko Węgrom, pkt 26–32.

²⁴ Pomijając zarysowane powyżej orzecznictwo TS.

²⁵ Wspólna deklaracja z 21.12.2005 r. złożona przez specjalnego sprawozdawcę ONZ ds. wolności opinii i wypowiedzi, przedstawiciela OBWE ds. wolności mediów oraz specjalnego sprawozdawcy Organizacji Państw Amerykańskich ds. wolności wypowiedzi, <https://www.osce.org/fom/27455?download=true> (dostęp: 11.05.2019 r.).

²⁶ Zalecenie CM/Rec (2007) 16 Komitetu Ministrów dla państw członkowskich w sprawie środków promujących wartość usług publicznych w internecie przyjęte przez Komitet Ministrów 7.11.2007 r. na 1010. posiedzeniu Komitetu Delegatów Ministrów, https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=9000016805d4a39 (dostęp: 11.05.2019 r.).

²⁷ Zalecenie CM/Rec (2011) 7 Komitetu Ministrów dla państw członkowskich w sprawie nowego pojęcia mediów przyjęte przez Komitet Ministrów 21.09.2011 r. na 1121. posiedzeniu Komitetu Delegatów Ministrów, https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=09000016805cc2c0 (dostęp: 12.05.2019 r.).

informacyjnych i komunikacyjnych. Za cele przedmiotowej analizy wskazano zagwarantowanie obywatelom prawa do wyszukiwania, otrzymywania i przekazywania informacji zgodnie z art. 10 EKPC oraz rozszerzenie ochrony przed ingerencją obejmującą sytuacje zwiększające ryzyko nakładania nadmiernych samoograniczeń lub autocenzury, która mogłaby mieć negatywne oddziaływanie na te prawa. Dodatkowo, podkreślane w tym dokumencie zróżnicowane i wielostopniowe podejście wymaga, aby każdy podmiot działający na płaszczyźnie nowoczesnych technologii mógł skorzystać zarówno z odpowiedniej formy (zróżnicowanie), jak i właściwego poziomu (wielostopniowanie) ochrony. Konieczne jest także, aby jego odpowiedzialność była określona zgodnie z art. 10 EKPC i z innymi odpowiednimi standardami stworzonymi przez Radę Europy.

- Wyrok Federalnego Trybunału Konstytucyjnego (sygn. akt 1 BvR 1248/11)²⁸. W wyroku wskazano, że użytkownik internetu umieszczając hiperlink do innej strony internetowej nie czyni automatycznie zawartości tej strony swoją opinią, a samo umieszczenie linku nie narusza praw innych osób, gdy referowaną stroną internetową zawierającą niezgodne z prawem treści można łatwo znaleźć za pomocą wyszukiwarki internetowej.
- Wyrok Sądu Najwyższego Kanady w sprawie Crookes przeciwko Newton²⁹.

W wyroku zauważono, że użytkownik internetu nie może nikogo zniesławiać publikując hiperlink do strony internetowej lub dokumentu podmiotu trzeciego, zawierającego zniesławiający materiał. Podkreślono, że hiperlinki różnią się zasadniczo od tradycyjnych form publikacji, gdyż jedynie informują o istnieniu jakiejś treści w internecie, ale same jej nie tworzą i nigdy nie powinny być poczytane jako publikacja treści, do której się odnoszą.

- Wyrok Sądu Apelacyjnego Stanów Zjednoczonych w sprawie Philadelphia Newspapers, LLC (precedens)³⁰.

W wyroku stwierdzono, że zasady tradycyjnej publikacji, zgodnie z którymi przypisy (odniesienia tekstowe) nie są traktowane jako forma ponownej publikacji materiału, powinny mieć również zastosowanie do hiperlinków, jeśli nie przekształcają one referowanej treści.

4. STANOWISKO EUROPEJSKIEGO TRYBUNAŁU PRAW CZŁOWIEKA

MJZ zarzuciła, że orzeczenia sądów węgierskich ustanawiające obiektywną odpowiedzialność za umieszczenie hiperlinka do treści zniesławiających w administrowanym przez nią portalu internetowym, stanowiły naruszenie wolności słowa

²⁸ Wyrok niemieckiego Federalnego Trybunału Konstytucyjnego z 15.12.2011 r., 1 BvR 1248/11, https://www.bundesverfassungsgericht.de/SharedDocs/Entscheidungen/DE/2011/12/rk20111215_1bvr124811.html (dostęp: 12.05.2019 r.).

²⁹ Wyrok Sądu Najwyższego Kanady z 19.10.2011 r. w sprawie Crookes przeciwko Newton, 2011 SCC 47, [2011] 3 S.C.R. 269, <https://scc-csc.lexum.com/scc-csc/scc-csc/en/item/7963/index.do> (dostęp: 11.05.2019 r.).

³⁰ Wyrok Sądu Apelacyjnego Stanów Zjednoczonych dla trzeciego obwodu z 26.07.2012 r. w sprawie Philadelphia Newspapers, LLC (precedens), nr 11–3257, 2012 U.S., <https://law.justia.com/cases/federal/appellate-courts/ca3/11-3257/11-3257-2012-07-26.html> (dostęp: 11.05.2019 r.).

zagwarantowanej w art. 10 EKPC. Zgodnie z tym przepisem każdy ma prawo do wolności wyrażania opinii, a prawo to obejmuje wolność posiadania poglądów oraz otrzymywania i przekazywania informacji, a także idei bez ingerencji władz publicznych, i to bez względu na granice państwowe. ETPC zaznaczył, że w tej sprawie nie ma wątpliwości co do tego, że doszło do ingerencji w prawo chronione na mocy EKPC. Natomiast za istotne uznał ustalenie, czy przedmiotowa ingerencja była przewidziana przez prawo i niezbędna w społeczeństwie demokratycznym w interesie bezpieczeństwa państwowego, integralności terytorialnej lub bezpieczeństwa publicznego ze względu na konieczność zapobieżenia zakłóceniu porządku lub przestępstwu, z uwagi na ochronę zdrowia i moralności, ochronę dobrego imienia i praw innych osób oraz ze względu na zapobieżenie ujawnieniu informacji poufnych lub na zagwarantowanie powagi i bezstronności władzy sądowej³¹. Innymi słowy, ETPC uznał za celowe zbadanie, czy w okolicznościach takich jak w sprawie MJZ przeciwko Węgrom, ingerencja w prawo przewidziane w art. 10 EKPC była oparta na istotnych i wystarczających powodach, a w konsekwencji – czy była ona konieczna w demokratycznym społeczeństwie.

Trybunał w Strasburgu zaczynając analizę w przedmiotowej sprawie, wskazał, że ingerencja dokonana przez sądy krajowe była przewidziana przez prawo, a dokładnie przez art. 75 i 78 węgierskiego Kodeksu cywilnego³². Natomiast podnoszona przez MJZ kwestia przewidywalności zastosowania powyższej normy prawnej do umieszczania hiperlinków nie została uznana za istotną³³. Następnie, ETPC zaznaczył, że relewantne dla wyjaśnienia istoty sprawy jest ustalenie, czy przedmiotowa ingerencja w prawo chronione na mocy EKPC była rzeczywiście niezbędna w społeczeństwie demokratycznym i została dokonana w interesie ochrony dobrego imienia oraz praw innych osób. W tym zakresie przypomniano, że ochrona przyznana dziennikarzom w art. 10 EKPC odnosząca się do sprawozdawczości w kwestiach interesu ogólnego podlega zastrzeżeniu, iż działają oni w dobrej wierze oraz na dokładnych podstawach faktycznych i zapewniają wiarygodne oraz dokładne informacje zgodne z etyką dziennikarstwa³⁴. ETPC badając, czy istniały uzasadnione powody ingerencji w wolność wyrażania opinii, uznał się za zobowiązany do ustalenia, czy władze krajowe dokonały sprawiedliwego wyważenia interesów przy ochronie dwóch wartości gwarantowanych przez EKPC, które w niektórych przypadkach mogą wejść ze sobą w konflikt. Mowa tu o wolności słowa z art. 10 EKPC i prawie do poszanowania życia prywatnego z art. 8 EKPC. ETPC stwierdził, że uwzględniając rolę internetu w zwiększaniu publicznego dostępu do wiadomości i informacji, celem hiperlinków jest umożliwienie użytkownikom, poprzez kierowanie do innych stron i zasobów internetowych, nawigowania do oraz z materiału w internecie charakteryzującym się dostępnością ogromnej ilości informacji³⁵. Zauważono, że linki różnią się od tradycyjnych aktów

³¹ Wyrok Magyar Jeti Zrt przeciwko Węgrom, pkt 63–67.

³² 1959. évi IV. törvény a Polgári Törvénykönyvről, <https://wipolex.wipo.int/en/text/242077> (dostęp: 12.05.2019 r.).

³³ MJZ argumentowała, że zgodnie z prawem krajowym nie można było przewidzieć, iż umieszczenie hiperłącza kwalifikuje się jako rozpowszechnianie nieprawdziwych lub zniesławiających informacji (wyrok Magyar Jeti Zrt przeciwko Węgrom, pkt 58).

³⁴ Wyrok ETPC z 29.03.2016 r., Bédat przeciwko Szwajcarii, nr skargi 56925/08, pkt 58.

³⁵ Wyrok Magyar Jeti Zrt przeciwko Węgrom, pkt 73.

publikacji tym, że – co do zasady³⁶ – kierują użytkowników do treści dostępnych już w innych miejscach w internecie, nie przekazują ich treści, a jedynie zwracają uwagę czytelników na istnienie tych materiałów na innej stronie internetowej³⁷. Można z tego wysnuć wniosek, że zdaniem ETPC hiperlinki nie tworzą nowej treści w internecie, a więc nie stanowią czynności publikacji. Skład orzekający podkreślił także, że zasadniczo³⁸ osoba linkująca treści nie sprawuje kontroli nad zawartością strony internetowej, do której jej hiperlink umożliwia dostęp, a tym bardziej nie ma takiego wpływu na zamianę, jakie mogą być dokonane na tej konkretnej witrynie już po udostępnieniu linka³⁹.

W konsekwencji biorąc pod uwagę okoliczności sprawy oraz zarysowaną specyfikę linków, ETPC nie zgodził się z podejściem sądów węgierskich, polegającym na automatycznym przypisywaniu odpowiedzialności prawnej za referowaną treść w internecie, co jest wynikiem utożsamiania prostego zamieszczenia hiperlinka z czynnością publikacji. Niemniej jednak nie została wykluczona możliwość przypisania przedmiotowej odpowiedzialności. Dzieje się tak dlatego, że ETPC zaproponował kryteria indywidualnej oceny, z których w uzasadnionych okolicznościach może wynikać przypisanie odpowiedzialności prawnej za linkowanie, w tym przypadku dostosowane do linkowania treści zniesławiających oraz stanu faktycznego. Przedmiotowe kryteria indywidualnej oceny polegają na ustaleniu faktu⁴⁰:

- czy dziennikarz poparł referowaną treść;
- czy dziennikarz powtórzył referowaną treść (bez jej poparcia);
- czy dziennikarz po prostu umieścił hiperlink do referowanej treści (bez jej popierania lub powtarzania);
- czy dziennikarz wiedział lub mógł racjonalnie wiedzieć, że referowana treść była zniesławiająca lub w inny sposób niezgodna z prawem;
- czy dziennikarz działał w dobrej wierze, szanował etykę dziennikarstwa i działał z należytą starannością w dziennikarstwie cechującym się odpowiedzialnością?

Trybunał strasburski wskazał, że artykuł opublikowany przez MJZ tylko i wyłącznie wspominał o wywiadzie oraz umożliwiał do niego dostęp za pośrednictwem hiperlinka, bez komentowania, popierania, stwierdzania prawdziwości czy powtórzeń przedmiotowego wywiadu⁴¹. Zatem kwestionowany artykuł nie był równoznaczny z opublikowaniem zniesławiających treści, a co za tym idzie przypisanie MJZ odpowiedzialności prawnej za linkowanie byłoby niewłaściwe. W konsekwencji ETPC stwierdził, że nałożenie przez sądy węgierskie obiektywnej odpowiedzialności na MJZ nie było oparte na istotnych i wystarczających podstawach, co oznacza nieproporcjonalne ograniczenie jej prawa do wolności wypowiedzi⁴². W związku z powyższym doszło do naruszenia art. 10 EKPC.

³⁶ Przedmiotowa kwestia jest zależna od rodzaju hiperlinka, zob. K. Janc, *Geografia hiperlinków-przestrzenny wymiar samorządowych serwisów internetowych*, „Studia Regionalne i Lokalne” 2011/12, s. 30–50.

³⁷ Wyrok Magyar Jeti Zrt przeciwko Węgrom, pkt 74.

³⁸ Wyjątkiem jest okoliczność, w której hiperłącze wskazuje na zawartość kontrolowaną przez osobę linkującą (wyrok Magyar Jeti Zrt przeciwko Węgrom, pkt 75).

³⁹ Wyrok Magyar Jeti Zrt przeciwko Węgrom, pkt 75–76.

⁴⁰ Wyrok Magyar Jeti Zrt przeciwko Węgrom, pkt 77.

⁴¹ Wyrok Magyar Jeti Zrt przeciwko Węgrom, pkt 79.

⁴² Wyrok Magyar Jeti Zrt przeciwko Węgrom, pkt 84–85.

5. KONSEKWENCJE (PODSUMOWANIE)

Bez wątpienia, orzeczenie ETPC w sprawie MJZ przeciwko Węgrom ma doniosłe znaczenie dla zagadnienia prawnej odpowiedzialności za zamieszczanie hiperlinków w internecie, gdyż może być poczytywane jako prawno-człowieczy głos w dyskusji. Dyskusji podjętej przede wszystkim z TSUE jako inicjatorem orzecznictwa analizy dopuszczalności linkowania. Uprawnione zatem jest traktowanie wyroku ETPC jako otwierającego dialog sądowy na płaszczyźnie praw człowieka, mający swoje formalne źródło w zinstytucjonalizowanych organach międzynarodowych⁴³.

Niemniej jednak podczas konfrontowania wyroku ETPC z linią orzecniczą Trybunału w Luksemburgu możliwe jest zidentyfikowanie kilku problematycznych kwestii. Zdecydowanie najważniejszą jest ustalenie, czy wyrok strasburski jest zgodny z linią orzecniczą TS. Przedmiotowe zagadnienie jest istotne i trudne do osądzenia. Z wykładni literalnej wynika, że ETPC nie traktuje umieszczenia hiperlinka odsyłającego do innej witryny internetowej jako czynności tworzącej nową treść w internecie⁴⁴. W oczywistej opozycji znajduje się TSUE, który w orzeczeniach w sprawach GS Media, Filmspeler oraz The Pirate Bay doszedł do odmiennych konkluzji. Dodatkowo, TS w sprawie Renckhoff opiera swój wywód na założeniu, że zgoda podmiotu praw autorskich udzielona ogólnodostępnej stronie internetowej dotyczy tylko i wyłącznie tej konkretnej strony internetowej, a jakiegokolwiek wykraczanie poza jej przedmiot jest niedopuszczalne. Założenie to jest literalnie nie do pogodzenia z wyrokiem MJZ przeciwko Węgrom, gdzie stwierdzono, że wraz z momentem załadowania treści referowanej przez pierwotnego administratora strony internetowej, do której prowadzi hiperlink, jest zapewniany do niej nieograniczony dostęp⁴⁵ (naturalnym wyjątkiem są zamknięte witryny internetowe świadczące usługi tylko i wyłącznie swoim klientom, np. Netflix). Zatem można dojść do niezgodnego wniosku, a nawet kolizji pomiędzy stanowiskami TSUE a ETPC. Ma to ogromne konsekwencje, ponieważ orzecznictwo TS dotyczące wykładni przepisów prawa pochodnego powinno być uwzględniane przez każde państwo członkowskie Unii Europejskiej⁴⁶. Zgodnie z powyższymi uwagami istnieje w takiej sytuacji spore prawdopodobieństwo kolizji z art. 10 EKPC. Innymi słowy, państwo członkowskie⁴⁷, uwzględniając linię orzecniczą TS dotyczącą linkowania, naraża się na naruszenie art. 10 EKPC.

Powyżej zaprezentowano prostszą drogę interpretacji i jej wynik. Do innych konkluzji może jednak prowadzić wykładnia celowościowa. Celem orzeczenia ETPC w wyroku MJZ przeciwko Węgrom nie było zaprzeczenie standardom wypracowanym przez TSUE, a raczej zwrócenie uwagi na inne, niż tylko prawno-autorskie oblicze hiperlinków, oblicze prawno-człowiecze. Potwierdzają to wskazanie przez Trybunał w Strasburgu orzeczenia w sprawie GS Media jako relewantnego międzynarodowego standardu⁴⁸ oraz synonimiczna treść subiektywnego kryterium

⁴³ J. Roig, *Human Rights and judicial dialogue between America and Europe: toward a new model of law?*, "The Age of Human Rights Journal" 2016/6, s. 24–41.

⁴⁴ Wyrok Magyar Jeti Zrt przeciwko Węgrom, pkt 73–83.

⁴⁵ Wyrok Magyar Jeti Zrt przeciwko Węgrom, pkt 75.

⁴⁶ M. Koszowski, *Granice związania orzecznictwem Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej [w:] Granice państwa jako granice jurysdykcji w Unii Europejskiej*, red. S. Grochalski, Dąbrowa Górnicza 2012, s. 35–54.

⁴⁷ Warto podkreślić, że każde państwo członkowskie UE jest jednocześnie Państwem-Stroną EKPC.

⁴⁸ Wyrok Magyar Jeti Zrt przeciwko Węgrom, pkt 29.

indywidualnej oceny ETPC (czy dziennikarz wiedział lub mógł racjonalnie wiedzieć, że referowana treść była zniesławiająca lub w inny sposób niezgodna z prawem) z subiektywnym czynnikiem zasady zindywidualizowanej oceny TS (zbadanie roli użytkownika i zamierzonego charakteru jego działania). Zatem widoczne jest inspirowanie się przez ETPC linią orzecniczą Trybunału luksemburskiego. Znamienne jest również podkreślenie w powyższym kryterium ETPC, że nie dotyczy ono tylko treści zniesławiających, ale także tych w inny sposób niezgodnych z prawem. Oznacza to, że też niezgodnych z prawem autorskim, a to ten element orzeczenia ETPC jest zbieżny ze stanowiskiem TSUE. Dodatkowo, orzeczenie ETPC dotyczy *expressis verbis* linkowania treści zniesławiających, a nie naruszających prawa autorskie posiadające swoją charakterystykę. W związku z powyższymi uwagami można dojść do funkcjonalnego wniosku, że:

- w sytuacji linkowania treści zniesławiających – mają w pełni zastosowanie kryteria indywidualnej oceny ETPC ze sprawy MJZ przeciwko Węgrom;
- w sytuacji linkowania treści dostępnych w internecie bez zgody podmiotu praw autorskich⁴⁹ – zastosowanie mają zasady i czynniki wypracowane przez TSUE w wyroku GS Media;
- w sytuacji linkowania treści dostępnych w internecie za zgodą podmiotu prawa autorskiego – brak prawnej odpowiedzialności, gdyż wyroku ETPC MJZ przeciwko Węgrom z wyrokiem TSUE w sprawie Renckhoff nawet funkcjonalnie nie da się pogodzić.

Reasumując, wyrok ETPC w sprawie MJZ przeciwko Węgrom należy ocenić pozytywnie, jako głos rozsądku w dyskusji dotyczącej prawnej odpowiedzialności za zamieszczanie hiperlinków w internecie. Orzeczenie to inicjuje dialog sądowy z TS nakierunkowany na zbudowanie optymalnego systemu linkowania w Europie, skoncentrowanego, z jednej strony, na słusznych interesach podmiotów prawa autorskiego, a z drugiej strony – na ochronie praw człowieka w internecie⁵⁰.

Abstract

Bartłomiej Oręziak, *Analysis of the Legal Admissibility of Placing Hyperlinks on the Internet. Comments against the Background of Judgment of the European Court of Human Rights of 4 December 2018 in Case Magyar Jeti Zrt v. Hungary*

The aim of this paper is to discuss the significance of the judgment issued by the European Court of Human Rights on 4 December 2018 in case Magyar Jeti Zrt v. Hungary in the light of the analysis of legal admissibility of placing hyperlinks on the Internet. First, introductory remarks focus on outlining ECtHR case law on the subject-matter of the analysis, with selected and most important theses being presented. Next, the facts of the case are presented, while relevant international and national standards regarding the responsibility

⁴⁹ Istotny jest tu przedmiot zgody podmiotu prawa autorskiego, gdyż może on zawierać ograniczenia co do zakresu odbiorców zamkniętego serwisu internetowego (np. Netflix).

⁵⁰ Na temat korelacji pomiędzy wolnością wyrażania opinii a internetem zob. R. MacKinnon, E. Hickok, A. Bar, H. Lim, *Fostering freedom online: The role of internet intermediaries*, Paryż 2015, s. 59–166; G. Ford, *The European Parliament and Human Rights on the Internet* [w:] *Human rights and the Internet*, red. S. Hick, E. Halpin, E. Hoskins, Londyn 2016, s. 21–30.

for posting links on the Internet are highlighted. The above allows for a full and essence-focused presentation of the ECtHR's position in the commented case. The article concludes with a concise and original summary focusing on the consequences and identified academic problems caused by the ECtHR judgment issued in case *Magyar Jeti Zrt v. Hungary*.

Keywords: linking, freedom of expression, European Court of Human Rights, Court of Justice of the European Union, new technologies law

Streszczenie

Bartłomiej Oręziak, Analiza prawnej dopuszczalności zamieszczania hiperlinków w internecie. Uwagi na tle wyroku Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z 4.12.2018 r. w sprawie MAGYAR JETI ZRT przeciwko Węgrom

Celem niniejszego opracowania naukowego jest omówienie znaczenia wyroku Europejskiego Trybunału Praw Człowieka (ETPC) z 4.12.2018 r. w sprawie *Magyar Jeti Zrt przeciwko Węgrom*, w kontekście analizy prawnej dopuszczalności zamieszczania hiperlinków w internecie. W pierwszej kolejności zostały zaprezentowane uwagi wprowadzające, w ramach których skupiono się na zarysie orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej w badanej materii, przedstawiając wybrane i najważniejsze tezy. Następnie zarysowano stan faktyczny oraz właściwe międzynarodowe i krajowe standardy dotyczące odpowiedzialności za zamieszczanie linków w internecie. Powyższe umożliwiło pełną i nakierowaną na esencję prezentację stanowiska Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w komentowanej sprawie. Praca kończy się zwięzłym i zawierającym autorskie spostrzeżenia podsumowaniem koncentrującym się na konsekwencjach oraz zidentyfikowanych problemach naukowych, związanych z wydaniem wyroku ETPC w sprawie *Magyar Jeti Zrt przeciwko Węgrom*.

Słowa kluczowe: linkowanie, wolność wyrażania opinii, Europejski Trybunał Praw Człowieka, Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej, prawo nowych technologii

Literatura:

1. Colangelo G., Maggiolino M., *ISPs' copyright liability in the EU digital single market strategy*, International Journal of Law and Information Technology 2018, nr 2;
2. Fernández-Díez I., *La puesta a disposición de obras y prestaciones protegidas por quien no tiene la autorización de los titulares de derechos de propiedad intelectual cuando previamente se ha hecho accesible dicha obra en Internet con licencia del autor*, La Ley Unión Europea 2018, nr 64;
3. Ford G., *The European Parliament and Human Rights on the Internet* [w:] *Human rights and the Internet*, red. S. Hick, E. Halpin, E. Hoskins, Londyn 2016;
4. Ginsburg J., *The Court of Justice of the European Union Creates an EU Law of Liability for Facilitation of Copyright Infringement: Observations on Brein v. Filmspelers [C-527/15] (2017) and Brein v. Ziggo [C-610/15] (2017)*, Columbia Law and Economics Working Paper 2017, nr 572;
5. Guerra L., *Dialogues between the Strasbourg Court and National Courts* [w:] *Judicial Dialogue and Human Rights*, red. A. Müller, H.E. Kjos, Cambridge 2017;
6. Koo J., *Away we Ziggo: the latest chapter in the EU communication to the public story*, Journal of Intellectual Property Law & Practice 2018, nr 7;

7. Koszowski M., *Granice związania orzecznictwem Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej* [w:] *Granice państwa jako granice jurysdykcji w Unii Europejskiej*, red. S. Grochalski, Dąbrowa Górnicza 2012;
8. Long J., *Different Solutions for Similar Questions: Hyperlinks and the Right of Communication to the Public in China and the EU*, *International Review of Intellectual Property and Competition Law* 2018, nr 4;
9. MacKinnon R., Hickok E., Bar A., Lim H., *Fostering freedom online: The role of internet intermediaries*, Paryż 2015;
10. Nordemann J., *Recent CJEU case law on communication to the public and its application in Germany: A new EU concept of liability*, *Journal of Intellectual Property Law & Practice* 2018, nr 9;
11. Radosavljev P., *For whom the copyright scale tips: Has the CJEU established a proper balance of rights with its GS Media case judgement?*, *European Journal of Law and Technology* 2017, nr 3;
12. Roig J., *Human Rights and judicial dialogue between America and Europe: toward a new model of law?*, *The Age of Human Rights Journal* 2016, nr 6;
13. Rosati E., *GS Media and its implications for the construction of the right of communication to the public within EU copyright architecture*, *Common Market Law Review* 2017, nr 4;
14. Visser D., *Hof van Justitie van de Europese Unie, 7 augustus 2018, C-161/17, ECLI: EU:C:2018:634*, *AMI: tijdschrift voor auteurs-, media-en informatierecht* 2018, nr 8;
15. Visser D., *Kroniek van de intellectuele eigendom*, *Nederlands Juristenblad* 2018, nr 93;
16. Wang F., *Current developments – Europe*, *Intellectual Property Forum: journal of the Intellectual and Industrial Property Society of Australia and New Zealand* 2018, nr 8.